Eduskunnan lakivaliokunnalle
LaV@eduskunta.fi

Eduskunnan lakivaliokunnan asiantuntijapyyntö

HE 28/2025 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä annetun lain sekä rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Pohjoismaiden välillä annetun lain muuttamisesta

Asiantuntijakuuleminen Perjantai 25.4.2025 klo 9.15 Teams

Asiantuntija Käräjätuomari Anu Juho, anu.juho@oikeus.fi, puh. 029 56 444111

Lausunto hallituksen esityksestä 28/2025 vp laeiksi rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä annetun lain sekä rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Pohjoismaiden välillä annetun lain muuttamisesta

Helsingin käräjäoikeus lausuu eduskunnan lakivaliokunnan lausuntopyynnön johdosta seuraavaa:

Helsingin käräjäoikeus on ollut mukana työryhmässä, joka on valmistellut asiaa koskevan esityksen. Sen vuoksi käräjäoikeus kiinnittää lausunnossaan huomiota lähinnä sellaisiin kohtiin, joissa on kyse muutoksesta työryhmässä sovittuun sisältöön.

Käräjäoikeus toteaa, että komission perustellun lausunnon edellyttämät muutokset voidaan panna lainsäädännössä täytäntöön usealla eri tavalla. Käräjäoikeus pitää tärkeänä, että EU-luovuttamislain harkinnanvaraisia kieltäytymisperusteita koskevaan 6 §:ään sisällytetään esitetty 2 momentti, jossa säädettäisiin joustosta 6 §:n 1 momentin 6 kohdassa tarkoitettuun viiden vuoden määräaikaan ja että vastaava jousto otettaisiin esitetyllä tavalla myös luovutettavan palauttamista koskevaa ehtoa sääntelevään 8 §:n 2 momenttiin.

Sen sijaan käräjäoikeus ei pidä tarpeellisena täydentää EU-luovuttamislain 6 §:n 1 momentin 6 kohtaa ja 8 §:n 1 momenttia säätämällä oleskelun edellytykseksi laillisuus. Euroopan unionin tuomioistuimen tuomio C-123/08 Wolzenburg ja C-42/11 Lopez da Silva käsittelevät oleskelun laillisuutta

kieltäytymisperusteena, mutta puitepäätös tai sanotut tuomiot eivät kuitenkaan varsinaisesti edellytä sanotun lisäedellytyksen säätämistä. Hallituksen esityksessä ei perustella, mistä syystä lisäys olisi tarpeen.

Toimivalta ulkomaalaisasioissa jakautuu kansallisessa lainsäädännössä siten, että yleisille tuomioistuimille kuuluu tältä osin pelkästään ulkomaalaisen säilöönoton jatkamista koskevien asioiden käsittely. Toimivalta muutoin kuuluu hallintoviranomaisille ja hallintotuomioistuimille. Hallituksen esityksessä laillisen oleskelun määritelmä on jätetty avoimeksi, eikä esityksen perusteluissa tuoda esiin, mitä seikkoja tuomioistuimen tulisi ottaa huomioon 6 §:n 1 momentin 6 kohdassa tai 8 §:n 1 momentissa tarkoitettua oleskelun laillisuutta arvioitaessa. Esimerkiksi, riittäisikö ulkomaalaislakiin perustuvan hakemuksen vireilläolo, edellytettäisiinkö lopullista ratkaisua asiassa vai onko jotakin erityistä, mikä tulisi ottaa huomioon aikaisempaan oikeuskäytäntöön verrattuna oleskelun pituuden lisäksi muutetun säännöksen nojalla. Se, että esitutkintaviranomaiset selvittäisivät jo luovutustutkinnassa maassa oleskelun pituuden esitetyn 21 §:n nojalla, selkeyttänee tapauksen tietoja yksiselitteisemmiksi jo ennen asian vireilletuloa käräjäoikeudessa. Joka tapauksessa arvioitavissa on, että lisäyksen myötä kieltäytymisperusteen harkinta tulisi muuttumaan muodollisemmaksi ja enemmän aikaa vieväksi, mikä johtaisi tosiasiassa tavoitellun luovuttamismenettelyn tehostamisen asemesta sen hidastumiseen.

On odotettavissa, että painopiste rikoksen johdosta tapahtuvaa luovuttamista koskevien asioiden tuomioistuinkäsittelyssä tulisi siirtymään 6 §:n 1 momentin 6 kohdan ja 8 §:n 1 momentin tilanteissa oleskelun laillisuuden selvittämiseen ja käsittelyyn. Oikeuskäytäntöön syntyy tarve määritellä kriteereitä laillisen oleskelun käsitteen selventämiseksi. Ehdotus edelleen pidentäisi luovutusasioiden käsittelyaikoja, joiden ylittäessä puitepäätöksessä tarkoitetut määräajat jo nykyisinkin varsin usein joudutaan voimassa olevan lain 35 §:n nojalla ilmoittamaan sekä luovutusta pyytäneelle jäsenvaltiolle että Eurojustille. Tällä hetkellä luovutusasian käsittely tapahtuu usein voimassa olevan EU-luovuttamislain 32 §:ssä tarkoitetun määräajan loppupuolella johtuen siitä, että luovutustutkinta on valmistunut vasta siinä vaiheessa. Ehdotettu sanamuoto johtanee myös säilössäpitovuorokausien lisääntymisen ja vankilakustannusten kasvuun. Näitä vaikutuksia ei esityksessä ole tuotu esiin.

Pohjoismaiseen luovuttamislakiin ehdotetut muutokset ovat tarpeen ja kannatettavia.

Suomen ja Yhdistyneiden Kuningaskuntien välinen luovutusmenettely perustuu Euroopan unionin ja Yhdistyneen kuningaskunnan välisen kauppa- ja yhteistyösopimuksen rikoksen johdosta tapahtuvaa luovuttamista ja rikosrekisteritietojen vaihtamista koskevien määräysten soveltamiseen. Kansallisesti Suomessa on voimassa laki sanotun sopimuksen määräysten soveltamisesta (470/2021, jatkossa UKAW-laki), jossa on täydentäviä säännöksiä luovuttamismenettelystä sekä rikosrekisteritietojen vaihtamisesta. UKAW-lain 1 §:ssä on lueteltu ne EU-luovuttamislain (1286/2003) kohdat, joita sovelletaan sopimuksen ja UKAW-lain ohella luovuttamismenettelyssä. Hallituksen esityksestä puuttuu vertailu UKAW-lakiin. Tämä vertailu olisi syytä tehdä ja päivittää tarvittavat muutokset voimaan myös UKAW-laissa.

Vielä käräjäoikeus toteaa, että luovuttamislakien ajantasaistamiseen liittyvää työtä tulee jatkaa. Voimassa oleva EU-luovuttamislaki jää useissa kohdin olennaisilta osin edelleen puutteelliseksi. Tämä koskee muun ohessa muutoksenhakua liittyen säilöönottoa koskevaan päätökseen eri tilanteissa

sekä sitä, kuka on toimivaltainen viranomainen ylivoimaisen esteen sattuessa EU-luovuttamislain 46 §:n 2 momentin nojalla. Perusteltua olisi saattaa lainsäädäntö vastaamaan oikeuskäytäntöä mahdollisimman pian.

Asiantuntijalausunnon on laatinut Helsingin käräjäoikeuden osastonjohtaja, käräjätuomari Anu Juho

Jakelu Lakivaliokunta

Tiedoksi käräjätuomari Anu Juho